

Ана Ростокина

ДЕСЕТ (НЕ)СНИМЉЕНИХ ФОТОГРАФИЈА

ЈАЈЕ _____

На почетку породичне космогоније је једно јаје. Као што приличи јајету које је средиште свега, налази се у најудаљенијем и најсакралнијем делу настањеног света, у бакиној витрини, иза стада витих чаша од кристала које се ваде само о празницима. Јаје је пластично, с округлом рупом на средини, стаје у људску шаку. Ако га узмеш у руке и прислониш око на рупу, видећеш црно-бели предео и у њему озбиљног дечака у тренерци који грли црно-белог добермана. Тај дечак је мој отац, у друштву керуше Ласке из пантеона славних мртвих кућних љубимаца. Обоје нетремице гледају ненајављеног посматрача.

Посматрачево око трепће, надражени и помало знојави очни капак се повремено одмиче од пластике. У профаном свету је касно поподне, процстор бакине собе је пун златних честица прашине које плешу у последњим зрацима. Чује се зидни сат и разговор у кухињи. Оца нигде нема. Отац је само у јајету.

МАТЕРИЈА ИЛИ ДУХ? _____

Бака ме је једном пресрела у тамном ходнику. Била сам кренула у њену собу да позајмим неку књигу или можда да гледам у пластично јаје.

Моја бака је носећи стуб породице и тако и изгледа: ноге темељци којима чврсто стоји на земљи, монументални стомак и груди под наборима цветне хаљине, голе преплануле руке и у висини глава крунисана седом косом и смеђе очи које испитивачки гледају. Њена појава је сасвим препречила уски ходник.

Бака ме је дакле пресрела и питала, ничим изазвана: „Шта ти мислиш, шта је било прво, материја или дух?”

Имала сам пет година и обе речи су ми биле стране. Замислила сам се. Материја ми је бар мало позната, тако се зове платно од кога мама прави тренерке и хаљине. Материјом су вероватно укоричене и књиге са позлаћеним словима: Маркс, Енгелс, Лењин. Дух никад нисам видела ни опипала.

„Материја!” испалила сам као из топа и бака се, видно задовољна, помакла да направи пролаз.

ЈУРОДИВИ

Андреј је сеоска луда. Младић од двадесет пет година који има интелигенцију детета. Прича се да га је мајка, алкохоличарка, оставила у породицишту. Прича се да га је бака узела из сиротишта и подигла, како је знала и умела од своје мале пензије.

Црномањаст је, има широке груди и кратке ноге, као и већина момака из тог села. Вечито балава уста не знају да изговоре ниједну људску реч. Само бака разуме његово мумлање.

Иде тако балав и рашчупан, полуотворених уста, селом, по цео дан. Тражи себи неку занимацију и хоће да се игра с децом. А деца ко деца, некад га гађају каменицама, некад се спрдају са њим.

Ево га на плажи поред реке. Оставља одећу на преврнутом чамцу и полако гази кроз воду, жућкастосмеђу, као његова препланула кожа. Док плива и гњури, око чамца се створи групица девојчица које се кикоћу, па две најхрабрије зграбе Андрејеве панталоне и вежу ногавице у чворове.

Андреј излази из воде. Капљице теку низ његова широка леђа и сурвавају се са бујних шишки на велики пљоснат нос. Узме панталоне и не зна да се снађе. Чуди се, збуњен и затечен. Девојчице, које се више не крију, сад се смеју у глас. Малоумни их гледа, са два Гордијева чвора у рукама, и мумла нешто нежно, неразговетно, док буљи и расте у мокрим гаћама.

БОЖЕ, БАЛГОСЛОВИ БЕОГРАДСКЕ ТАКСИСТЕ И ЧУВАЈ ИХ ОД УДЕСА, ЦЕНОВНЕ КОНКУРЕНЦИЈЕ И ЋУТЉИВИХ ПУТНИКА —

Завидим таксистима јер је свет у коме живе јасан и једноставно уређен, иако живот зна да буде тежак. На небу је Бог, на земљи је Русија, зло је на Западу, Путин је сила, правде има независно од тога да ли нам некад

буде додељена, најбитније је у животу да се човек снађе, а човек се снађе тако што нађе добар посао, а добар посао је државни или увоз-извоз или да се оде преко гране, а циљ свега је прављење пара, углед се стиче добрим аутом, статус се стиче женом, код жене је битно да је добра домаћица, а тек ако има добре сисе, а дечица су ту да свему дају смиао и да оправдају наш кратки боравак на земљи.

„Јеси ли Рускиња?” пита ме таксиста. – „Јесам.” „Видиш како сам знао. А добро знаш наш језик, је л’ да?” „Да.” „Колико си дуго овде?” „Осам година.” „Удала си се, гарант.” „Нисам.” „Онда радиш у амбасади.” „Не радим.” „Па шта радиш овде?” „Живим.” „Онда мора да зарађујеш добре паре, чим можеш да живиш.”

Не разуверавам таксисту у погледу пара које зарађујем јер у последње време нисам расположена да другима проповедам комплексност света и богатство људских мотива, па га пустим да настави причу о томе како Рускиње воле да се удају за наше људе и како је једна Рускиња била гошћа код његове жене, па није ништа појела за недељу дана него је само циркала и гледала да се смува с неким нашим јер би волела да се уда. Онда одговорим потврдно на његово питање о дечку да би се дошло до закључка да је удаја само питање времена и да би ред поново био успостављен. Иза завршене приче, у тишини, схватим да ја свакако не могу да пореметим његов свет јер сам само статистичка грешка, тај 1% који се толерише.

БУЂЕЊЕ ПРОЛЕЋА

Руски интелектуалци с краја 19. и почетка 20. века имали су забаву звану „одласци међ народ”. И ја сам тако као преводилац за делегацију из руског Министарства пољопривреде ишла међ народ и видела сам села и забити српске и видела сам вукојебине рашке и расинске и видела сам расаднике и раднике који копају, секу и стружу и добре газде с кромпирастим лицима и агрономе у комбинезонима, с огрубелим кожама и црним ноктима, и жене које повоздан маказама секу винову лозу осим кад пуше и пију кафу и видела сам калемаре ведре који калеме на отвореном, и онда су они питали да ли хоћемо и ми, из званичне посете, да пробамо да калемимо и баш сам помислила како бих ја да калемим јер највише волим да нешто радим рукама, а годинама већ ништа не радим тим рукама, само језиком мељем празну сламу, а онда помислим како калемљење није нимало забавно, него је то кад сатима седиш на празној гајби и онда је вучеш за собом преко целог поља, и то за минималац, а онда помислим како ћу ја сад за пет дана узети више пара него ови људи за месец дана, а мислим да је мало, а притом не

вучем гајбу, немам црне нокте, вечерас нећу заложити, него ћу опет да ждерем кикирики из минибара у хотелу, а онда мало гледам све нас, из посете, очима тих људи како се мајмунишемо по њиви у својим оделима и газимо кожним ципелама преко прпоришта за које сам данас сазнала да се зове прпориште и преко неког блата које се зове блато и схватим да нема друштвене правде, да ми из градова јесмо џабалебароши и да ништа не знамо о том лепцу који џаба једемо.

А онда у канцеларији, иза још једне чаше вина које је домаћин послужио из своје производње, наравно, погледам сва блажена и припита одсјај вечерњег сунца на зиду и зајапурено-винска лица руских колега и љубичасто-ракијске носеве српских колега и помислим како волим све те земљораднике и незграпне газде с бистрим очима, свих ових предузећа званих „Фрути Трејд” и „Бобан Комерц” и „Кнез оф Недођија”, и ову ружну реплику Белог анђела на зиду, и поља по којима пада мрак и пупољке и ларве које скривене спавају у воћу у хладњачама, помислим како бих душом песничком, припитом, да се прострем преко оранице, да поздрављам прве пчеле, да грлим питому лозу, да нешто муцам, да се спојим са земљом... И баш ми добро дође што неко од колега пита нешто протоколарно, на пример: из којих земаља увозимо или нешто о опаким болештинама биљака и посета крене даље обичним током.

ФАЗАНИ

Десет њих, у травуљини на ледини код ФДУ-а, коју у себи зовем ново-београдском џунглом. Осам кока, потпуно невидљивих у трави осим кад су у покрету, и два мужјака сјајних зелених глава и дугих репова. Некад их видим све, некад ниједног, кад кренем на посао раније, понекад видим како фазан претрчава бицикличку стазу код шумице и сваког јутра се надам да ћу их срести као неки добар знак.

Кад сам последњи пут видела фазана? На једном острву у Холандији пре четири године, а пре тога никад, осим у зоо врту или у оним ресторанима који држе паунове, фазане, патке и покоју заробљену срну.

„Знаш колико их је било преко пута?” пита власник стана који изнајмљујем. „Пре него што су изграђене ове пословне зграде, поред пруге није било ничега, само шибље, и било је пуно фазана.”

Сада је нешто шибља остало још само код железничке станице, ту где ће за који месец почети изградња аутобуског терминала, на простору који је за сада чудна мешавина неуспелог бетонског покушаја социјалистичког уређења, дивље депоније и нетакнуте дивљине.

Са моје терасе на дванаестом спрату виде се пулсирајућа градска светла – озарени мост на Ади, Белвил, А блок, сјајне нове пословне

зграде, блокови, Баново брдо преко реке, ужареним потоком узбрдо, све до мрког Кошутњака. Знам где има запуштених оаза у којима још увек живе фазани, знам да се подно невидљивог Калемегдана коте водене змије, а од Горњег града па до Врачара има слепих мишева.

Иза раскрснице десно ниче шупаљ бетонски зуб – корен обећаног небодера. На пословној згради преко пута, тик до пруге, скоро је инсталирана нова расвета која мења боје. Бела-тиркизна-црвена, бела-тиркизна-црвена у нечујном техно ритму. Нема ниједног звука осим аутомобиле који клизе по влажном асфалту.

Београд је одлучио да постане метропола. Змије, шишмиши и дивље птице нису *in*. Новобеоградска џунгла испарава и сања стране инвестиције. Ујутру ме буде ветрушке у лету међу солитерима. Крик фазана сам чула недавно, у апликацији за распознавање птица.

ДОБРИ ПРИПИТИ ЗИДАРИ

Срела сам мали број ствари које су страшније, али и урнебесније од Ниш експресовог ноћног аутобуса на линији Херцег Нови – Ниш. Иде преко Александровца заобилазећи Косово и здрави разум. До Будве касни сат времена, до Подгорице се открије да су неке карте дупле, па чак и *шри-иле*, тако да се даље вуче препун: неки седе на седиштима, неки на торбама на поду, а неки стоје и једу пљескавице из којих капље маст на главе онима који седе. Једино што тај доживљај може учинити још мучнијим јесте појава зидара који за викенд иду кући у Јужну Србију.

Увек их има шесторица до десеторица, пуше на перону и ћуте, навикли да чекају и да се не питају. Један у рукама има кесу пуну лименки пива и та се непресушна кеса на свакој станици допуњава јер је пут дуг, а исто и ноћ. Сваки пут се молим том неком заштитнику свих путника да ме не смести поред њих и ево, једном ме није услишио.

Импровизовани сепаре почиње на седишту до мог. Пије се, прича и пуштају се немилосрдни народњаци са телефона. Сувозач осујећује покушај пушења на задњем седишту. Лименке пуцају као гуме на срци, а разговор не чујем јер сам ставила слушалице и пустила *своју* музику најгласније.

Прву паузу прескачем. Ко је луд да у поноћ излази на станици у Мојковцу, осим ако је пушач или тражи WC. Не пушим и добро дозираам количину течности коју уносим да бих могла да преспавам целу ноћ. У одједном тихом аутобусу урањам у сан. Само што су ме обгрлили и понели неки топли таласи, неко ме је протресао за раме. Трепћући гледам у свог сапутника, чије сам лице сада први пут загледала. Пружа ми лименку кокаколе. „Ниси изашла на паузу, па смо ти купили сок.”

Захвалим се и отворим лименку да не будем нељубазна, а и јесам помало жедна. Иза мене пуцају нове пивске чауре, ждрига се и задња седишта прекрива тежак облак угљен диоксида и алкохола. Чим сам попила кока-колу, уручена ми је друга лименка, из које сам преко воље отпила два-три гутљаја и спустила је на под, а онда је на кривини одлетела у непознато испод предњих седишта.

Бешика ће ми експлодирати. На сву срећу приближавамо се граници. „Припремите личне карте и пасоше”, оглашава се возач. „И искључите музику!” додаје зидарима. Какофонија од народњака се истањи јер су сви осим једног угасили телефоне. Међутим тај један, пијан као мајка, одбија да искључи њему драгу музику. Сувозач је дошао до задњег дела аутобуса и гледа мрко. „Искључите више ту музику!” И остали зидари навале на друга да му одузму мобилни телефон. Али тај, лишен портативне технологије, запева исту мелодију несигурним гласом. Лична карта му стоји у џепу на грудима, па га полиција може прегледати чак и несвесног и одобрити његовом телу прелазак преко земаљске границе.

Полетим у сусрет полицајцу. „Могу ли у ваш WC?” – „Ми немамо WC.” – „Па како радите овде?” – „Знате, ми смо мушки, лакше се снађемо.” У Ушћу возач прави паузу само за мене, а кад се враћам, прати ме неколико десетина очију пуних мржње.

У 4 ујутру поново ме неко продрма за раме. Мој сапутник ме гледа и смеши се крезубим устима и плавим очима. „Ми смо стигли.” „Па добро, човече, ниси ме ваљда пробудио само да се поздравиш?!” помислим у себи, а кажем: „Пријатно. Свако добро.” Отпоздрави: „Бао”, и пружи руку. Са његовог великог огрубелог длана сјаји црвена лименка кока-коле.

У ЧЕКАОНИЦИ

Кад дођеш у било који град, а у било који град се долази врло касно, кад дођеш врло касно у било који град, ако је тај град у Индији, не смеш напоље, поготово ако си сама, поготово ако си странкиња. Кад сам се обрела на перону у Аурангабаду, око поноћи, схватила сам да сам имала невиђене среће јер станица има женску чекаоницу. Заправо у тим касним сатима више је личила на спаваоницу: иза реда металних столица на поду били су прострти шарени сарији, мараме, поњаве и на њима је спавао и хркао повећи број жена који се није дао тачно уставити. Једна је чак спавала на великом округлом столу у ћошку. Врата у најудаљенијем делу водила су у WC, где је у кабини иза стакла седео деда-сера са белом брадом и у белој капици – слика и прилика правог конзервативног домаћина.

Спустила сам свој ранац на металну столицу, завалила се на њега и навукла капуљачу на главу да не будем упадљива због своје боје коже и косе. Пробудио ме је разглас који је ваљда најавио долазак воза. Ускомешао је и целу ону женску спаваоницу: хрпе шарених тканина су се преобразиле у људске фигуре и стекле тела, лица и најбитније – гласове којима су почеле да се довикују, ћаскају, коментаришу и смеју се. За мене, која не говорим њихов језик, били су тек граја егзотичних птица. После петнаестак минута све се умирило и поново је настала тишина прошарана хркањем.

Те ноћи би отприлике на сваких сат времена стигао нови воз и успавана чекаоница би одједном живнула и кроз њу би почели одјекивати гласови. Са једним од возова стигла је млада жена у црној абаји и у елегантним сандалама на штиклама. Кратко је попричала са оном женом на столу, која ми је, мршава, крезуба, чупаве седе косе, личила на просјакињу која живи ту, на станици. Затим су се обе, на моје велико чуђење, сместиле на столу и заспале једна поред друге.

Око четири ујутру, у чекаоницу су ушле транце. И поред дречавих сарија и шминке биле су упадљиве због нечег другог – своје висине. Просечан Индијац је висок колико и ја, али су ово биле горостас-транце, за одбојкашки тим. Прошле су кроз чекаоницу звецкајући стакленим наруквицама и раздрагано причајући са расањеним женама. Драмска пауза која траје секунд – да ли ће их онај декица пустити у женски WC? Пушта без питања. Одлазе исто тако веселе, праћене изгледа неким добронамерним шалама и смехом.

Кад је свануло, женска чекаоница се претворила у велико јавно купатило, а ја сам кренула са станице, из ове чудне ноћне заједнице, где, изгледа, свако може бити прихваћен.

ВЕЧЕ НА ХИМАЛАЈИМА

Ашрам на обали Ганга, удаљен неколико километара од најближег града и уроњен у тишину. Чује се само хук реке, у дворишту и у свим просторијама. Обала је посута великим камењем које моћна матица у сезони монсуна одрања у горњем току, вуче и успут бљује. Гледано одозго, са терасе на крову, камење делује ситно као морски шљунак. На тераси је група странаца, петнаестак њих, који су дошли са свих страна да уче о јогичком начину живота. Сутра је први дан обуке. Послужени су чајем и за данас препуштени себи и једни другима да се одморе и упознају.

Пијуцкају слатки чај с млеком, заваљени у пластичне баштенске столице, и причају. На врхове брда одевених у бујно биље спустило се рас-

кошно, свеже вече. Разговор тече. Долина, сва плава, спава. Сви су из различитих, али подједнако далеких земаља, сви су млади, светски путници, искусни вежбачи, упорни трагачи за духовношћу, која се можда крије баш тамо иза једног од ових брда, у тишини Хималаја. Буду размењене уобичајене реченице и биографски подаци, приче о путовањима и утисци о Индији. Долази ноћ. Тамни обриси брда се утапају у тамно небо без електричних светала. На другој страни, преко реке, нечујно клизе фарови аутомобила. Ганг је сада невидљив, присутан само као звук. Ђаска се о курсевима, учитељима и техникама јоге, о веганској и сировој исхрани, они искуснији помињу неке егзотичне излете, као што су *rebirth*, ајахуаска и бела тантра. У зрелој тами пале се ноћна светла – звезде, на стотине звезда преко целог свода. Неки су отишли на спавање, али разговор још тиња. Сада се прича о петој сезони „Breaking Bad”. У уснулој шуми на гранама спавају паунови. По брдима је разасуто мноштво светилишта и храмова мањих од људске висине, са Шивиним трозупцем на врху. У пећинама и на тлу, под разгранатим стаблима, спавају испосници. Све дише у складу.

„Have you seen it?”

„Yeah, I still can't believe he died in the end.“

„Me neither, man.“

СПАСЕЊЕ

Човек је изузетно леп и потпуно луд. Стоји на Тргу Републике, тачно испод бронзаног кнеза, раширених руку као да изиграва Исуса или призива голубове као она наказа из „Home Alone, само што га и голубови заобилазе. Коса боје меда у слаповима пада на рамена, испод шубаре са нашивеним репом, као код ловаца из америчких романа. Обучен је у кожни мантил, који се шири пратећи покрет његових руку. Зна да је ту негде, у подножју споменика сакрио грозд распарених ципела на конопцима везаним за штап за пецање. Тај је пророк, самопрокламовани проповедник који прича по аутобусима и трговима да је узрок свих несрећа српског народа лоша обућа.

Пита се шта ли мисли и ради сада, у данима короне. Како ли му је пало да смо приморани да седимо код куће и не носимо своје промашене ципеле? Да ли ће се Србија спасити кроз ову принудну изолацију? С друге стране, ко зна шта све људи носе код куће. Срби су то, с њима никад не знаш на чему си.